

С.Ж.Асфендияров атындағы Қазақ Ұлттық
Медицина Университеті

Кафедра: Эпидемиология

**Тақырып: Гельминтоздардың жалпы
эпидемиологиялық сипаттамасы және контагиозды
гельминтоздардың эпидемиологиялық процестің
сипаттамасы.**

Орындаған: Мансурова И.М

Қабылдаған: Әміреев С.Ә

Тобы:13-002-01

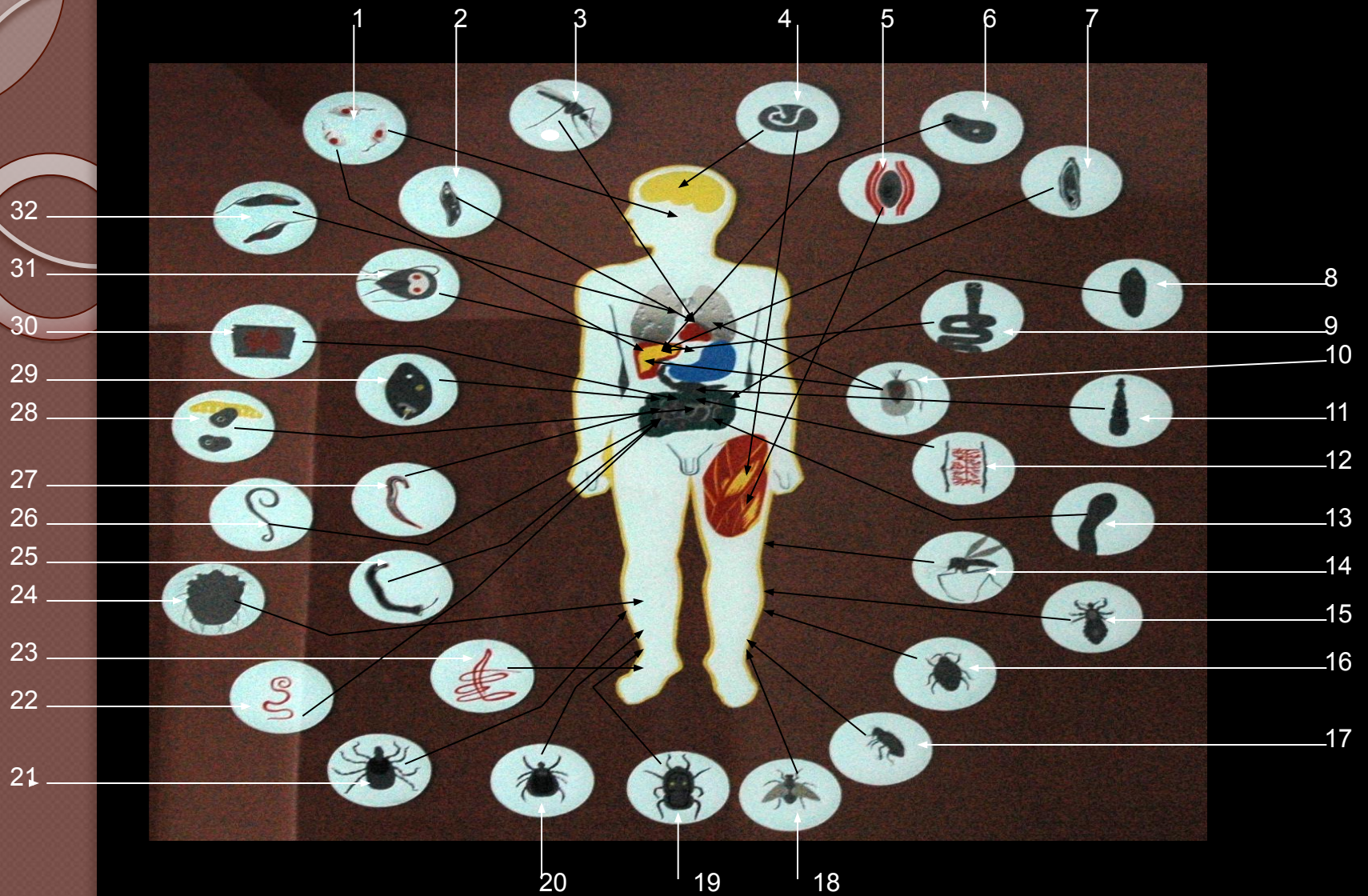
Факультет: ҚДС

Курс: 4

Күні: 28.10.16

ЖАЛПЫ СИПАТТАМАСЫ

- Гельминтоз (грек. *helmins* – құрт, гельминт) – кең таралған паразитарлы аурулар, паразит-гельминтпен иесінің арасында пайда болған күрделі қатынас арқылы туады. Бұл ауруларды кейде құрттар тудыратын глистік инвазия деп атайды.
- Адам организмінде құрттардың **300** түрі ауру тудыра алады, олардың шамамен 70 түрі кең таралған. ТМД 30 шақты құрт түрлерінің ареалдары бар, олар жеке аймақтарда немесе жалпылама кездеседі.
- Гельминтоздар тропиктің, субтропиктік Азия, Африка және Америка елдерінде кездеседі. Олардың кейбіреуі нақты аймақтарда эндемиялы, ал кейбіреуі елімізге сырттан әкелінеді.

1 сурет. Адам денесінде паразиттердің орналасуы

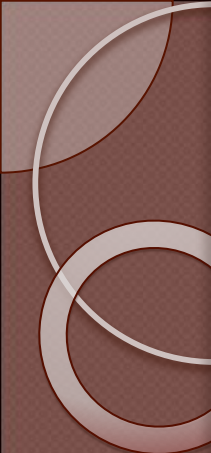
1 - трипаносома; 2 - некатор; 3 - безгек масасы және плазмодиумы; 4 - шошқа цепені, финнасы; 5 - трихинелла; 6 - токсоплазма; 7 - ланцет сорғыш құрты; 8 - фасциолла (бауыр сорғыш құрт); 9 - шошқа цепені; 10 - трихомонада; 11 - сібір сорғыш құрты; 12 - шошқа цепені, бунағы; 13 - ергежейлі цепені; 14 - бәкене шыбын; 15 - бит; 16 - қандала; 17 - бүрге; 18 - күйдіргі шыбыны; 19 - дермацентор кенесі; 20 - иксод кенесі; 21 - аргас кенесі; 22 - қылбас құрт; 23 - ришта; 24 - қотыр кенесі; 25 - анкилостома; 26 - аскарида; 27 - острица (үшкір ақ құрт); 28 - дизентериялық амеба; 29 - балантидий; 30 - енді таспа құрт; 31 - лямблия; 32 - лейшмания.

Медициналық мағынасы бар
гельминттер 2 түрге жатқызылады:

жалпақ
(*Plathelminthes*)

Жұмыр
(*Nemathelminthes*
) құрттар.

- Адам организмінде кездесетін **жалпак құрттар**
- 2 класқа бөлінеді:
- - **трематодтар** немесе сорғыш құрттар (*Trematoda*)
- - **цестодтар** немесе лента тәрізді құрттар (*Cestoda*).
- Жұмыр құрттар **нематодалар** (*Nematoda*) деп аталады.
- Тудыратын аурулары: **трематодоздар,**
- **цестодоздар**
- **нематодоздар.**

- **Даму циклі бойынша барлық гельминттер және олар туындататын аурулар, дернәсілдің даму орнына қарай екі топқа бөлінеді:**

- **биогельминттер (биогельминтоздар)**
- **геогельминттер (геогельминтоздар), ал жұқпалылық қабілетіне және кең таралуы бойынша – контагиозды (контактілік) гельминтоздар болып бөлінеді.**

Өзінің өмір сүру циклі барысында
гельминттер бірнеше даму сатысынан
өтеді:

- **жұмыртқа □ дернәсіл □ ересек паразит.**

Жиі жағдайда әрбір даму сатысында олар
әртүрлі экологиялық жағдайда өмір сүреді:

- сыртқы ортада,
- бір немесе әртүрлі жануарлар
организмінде.
- Оларда өзінің әртүрлі даму сатылары
кезекпен өтеді.

Эпидемиологиялық және диагностикалық маңызы бойынша гельминттердің келесі биологиялық ерекшеліктері болады:

Дамуының сатылылығы (жұмыртқадан - дернәсіл арқылы ересегіне дейін).

Дамуы үшін әртүрлі экологиялық талаптар (мысалы, аскарида жұмыртқасының дамуына оттегі қажет, ал ересек дарасы оттегіден өледі).

Өсіп-өну ерекшеліктері (гельминттің соңғы дамуы үшін иесін ауыстыруға мүдделі). Жаңадан жұғу болмаса, адам организмінде жыныстық жетіскен даралар саны өспейді.

Адам организміндегі гельминттің өмір сүру ұзақтығы.

Гельминттің иесіне бейімделушілігі антропоноздық гельминтоздарда субклиникалық және паразит тасымалдаушылық түрлерде өтеді, бірақ адам организмінде бейімделуі қаншалықты нашар болса (зооноздар), соғұрлым инвазияның өту ағымы ауыр болады.

- *Геогельминттер* иесін ауыстырмай дамиды, ал ересек даралары адам ішегінде өмір сүреді. Гельминттің нәжіспен бөлінген жұмыртқасында дернәсілі (личинкасы) болады, оның инвазивтік сатыға дейін дамуы басым жағдайда сыртқы ортада өтеді (топырақта). Адамға жұғу инвазивтік жұмыртқаны не дернәсілді су немесе тағамды (көкөніс, жеміс-жидек) жұтқанда іске асады.

- *Биогельминттер* иесін ауыстыру арқылы дамиды. Олардың дернәсілдері аралық ие организмінде дамиды, иелері біреу немесе бірнеше болуы мүмкін. Көптеген биогельминттердің ақырғы иесі болып адам саналады, ал кейбір жағдайда (мыс., эхинококкта) адам организмі эпидемиологиялық тұйық болады және ол инвазияның көзі бола алмайды.

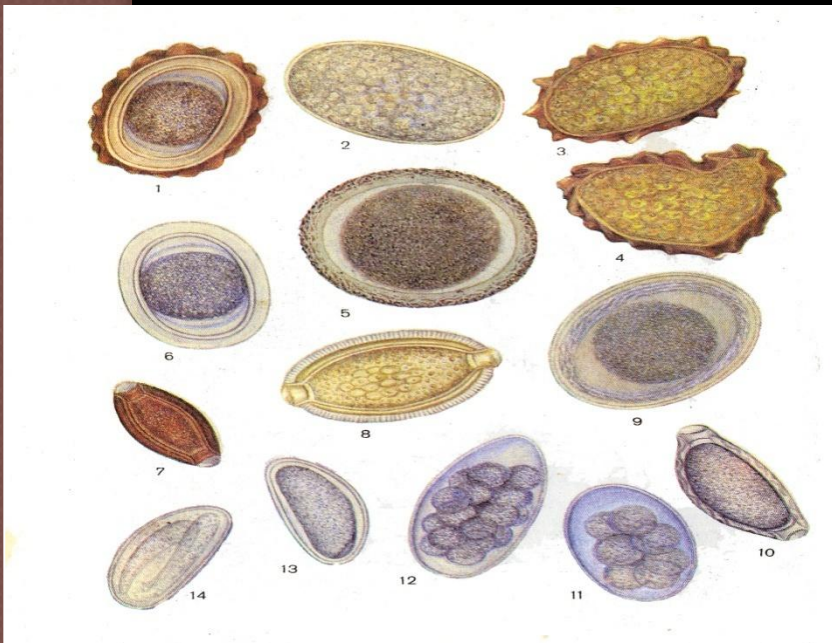
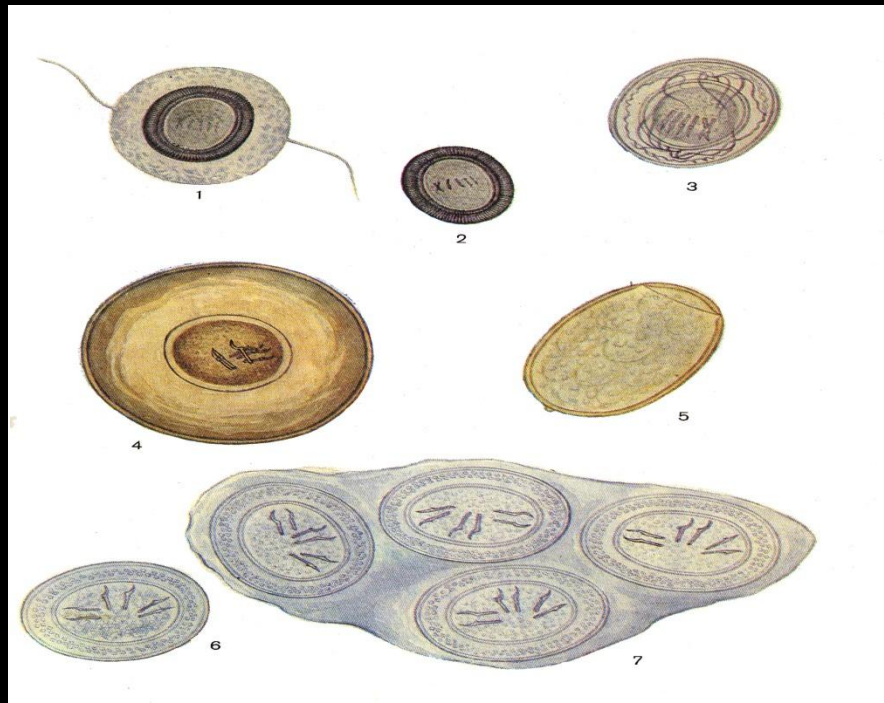
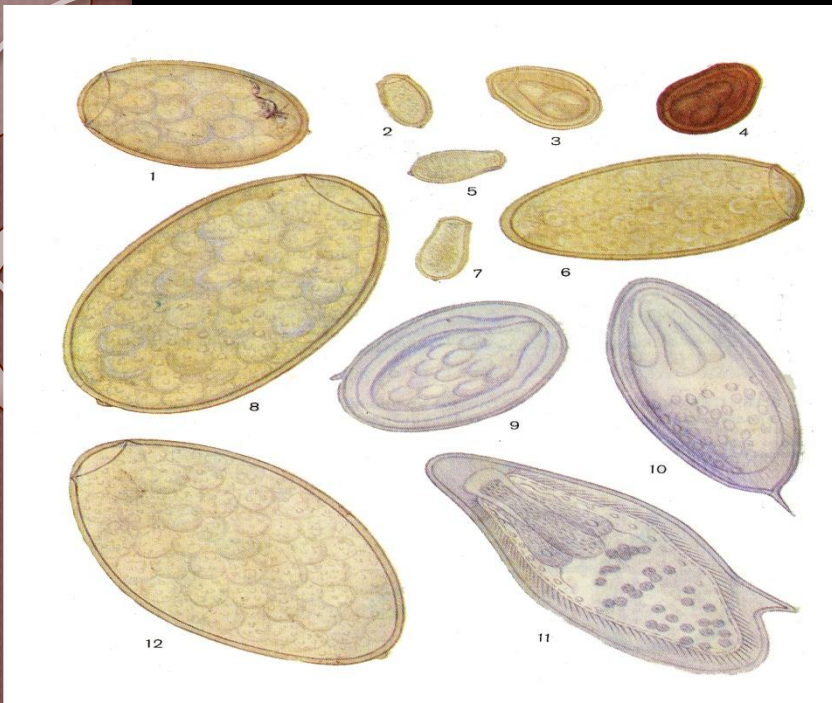
- **Гельминттердің адам организміне патогенді әсер ету механизмі әртүрлі болады және оның иесіне әсерлері де көп қырлы білінеді:**
- • *ие тініне механикалық әсер етуі;*
- • *аллергиялық реакциялардың дамуын ширықтыруы,*
- • *микробиотаға әсері;*
- • *иммундық - депрессиялық әсері;*
- • *зат алмасу процесінің бұзылуы*
- *уландырулық әсері;*
- • *паразиттің антиферменттік әсері*
- *нерв-рефлекторлық әсері*
- *қатерлі ісіктердің пайда болуын стимуляциялайды*

Гельминтоздардың клиникалық ағымы:

- жіті,
- созылмалы,
- инаппарантты (симптомсыз) болып өтеді.

Гельминтоздардың патогенезінің ерекшеліктері:

- **Инвазиялық (инфекциялық) процестің жәй болуы, созылмалы жалғасуы, жалпы макроорганизмнің жағдайы айтарлықтай төмендеуі;**
- **Организмдегі ересек гельминттердің саны өзгермеуі.**
- **Гельминттердің троптық қасиеті, яғни ағзаларының белгілі бөлігінде орналасуы;**
- **Жергілікті және жалпы аллергиялық реакциялар тудыруы. Ол сенсбилизациялық инфильтрат, тін некроздары, дене қызуының көтерілуі (қалтырау), қан эозинофилиясы кейде анафилактикалық шокқа әкелуі;**
- **Тікелей улау;**
- **Қан тамырлары мен тіндердің механикалық зардаптануға шалдығуы, жарақаттануы;**
- **Қоректік заттардың азаюы (авитаминоз), қанның азаюы (анемия), алмасу процесінің бұзылуы;**

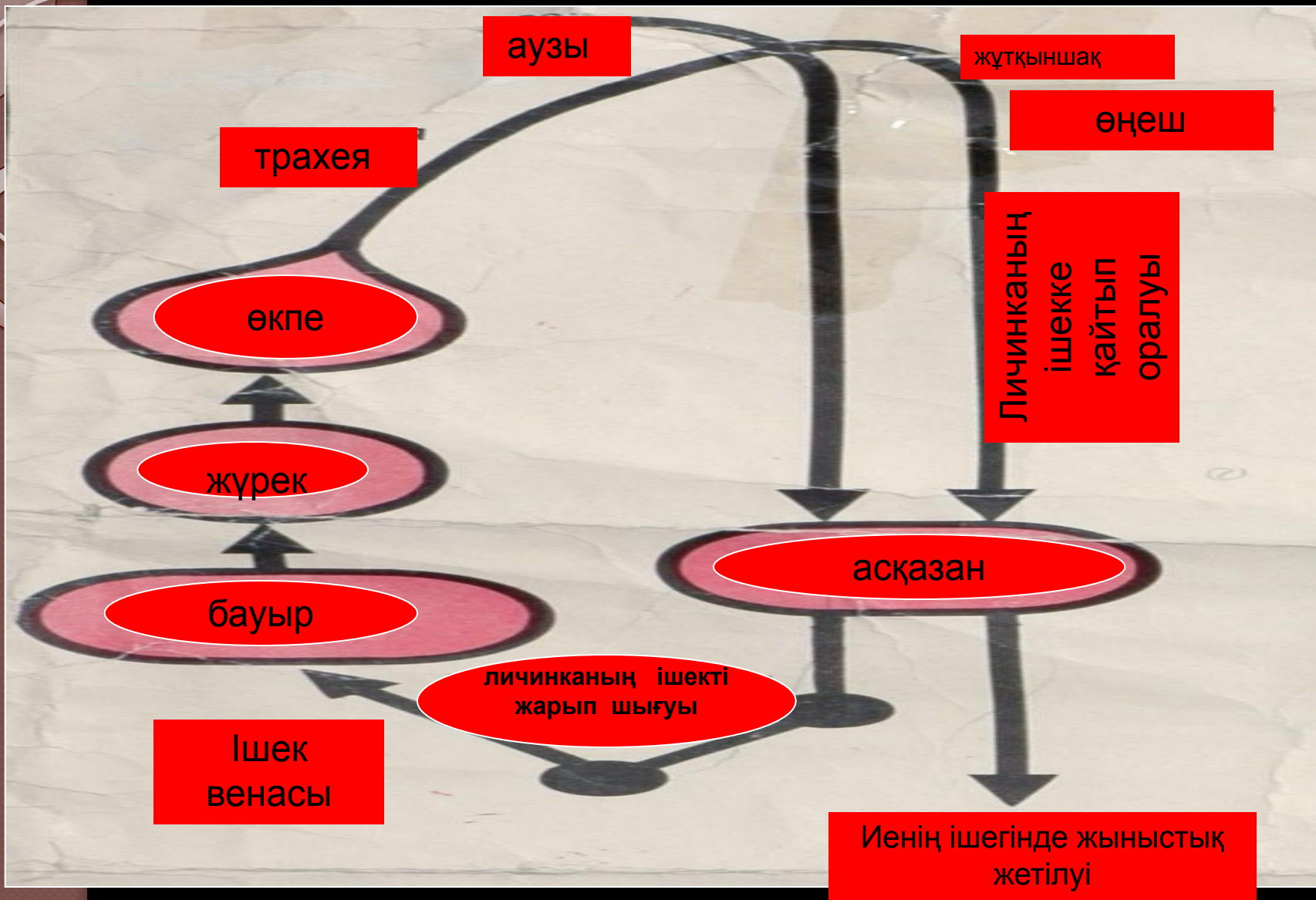

17-Сурет. Гельминттердің жұмыртқалары. (Д.Е. Генис.1991.ж)

А- Трематодтар 1-нанофьет; 2-описторх; 3-4-декроцелий; 5-клонорх; 6-парагоним; 7-метагоним; 8-фасциола; 9-жапон шистосомасы; 10-қан шистосомасы; 11-Мансона шистосомасы; 12-фасциолопс

Б- Цестодтар 1-2-тениидтер (жұмыртқа және онкосфера); 3-ергежейлі цепень; 4-тышқан цепені; 5-енді таспа құрт; 6-7-таспа құрттардың жұмыртқалары мен піллесі;

В- Нематодтар 1-аскарида; 1-ұрықтанған ақ қабықты жұмыртқа; 2-ұрықтанбаған қабықсыз; 3-4 – ұрықтанбаған қабықты; 6- ұрықтанбаған қабықсыз; 5-токсакара; 7-кылбас; 8-гепатикола; 9-токсаскара; 10-томинкс; 11-анкилостомиттер; 12-14- үшкір құрт личинкалары; 3-трихостронгилид

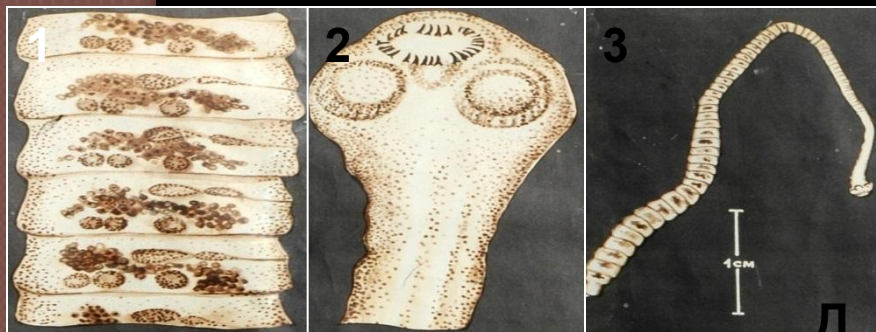

8-сызба. Аскарданың миграциясы

Тениоз бен цистоцеркоз шошқа шаруашылығы бар жерлерде таралған

Жыныстық жетілгені лавроциста

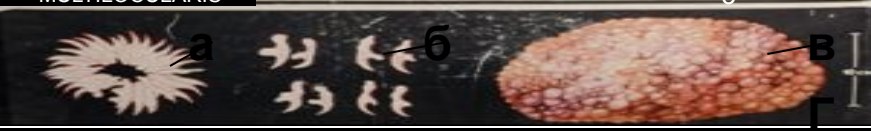
В- ЭХИНОКОКК. 1-басы; 2-гермафродитті бунақ; 3-ересек бунақ; а-қармақшалары; б-ілмектері; в-лавроциста денешігі; 4-сары уызы; 5-қынабы; 6-тұқым жолы; 7-тұқымы; 8-экскреторлы каналы

Г-Альвеококк. 1-басы; 2- гермафродитті бунақ; 3- шаруагердің өрвасын бунақ; а-қармақшалары; б-

Тениаринхоз ірі-қара шаруашылығы бар жерлерде таралған

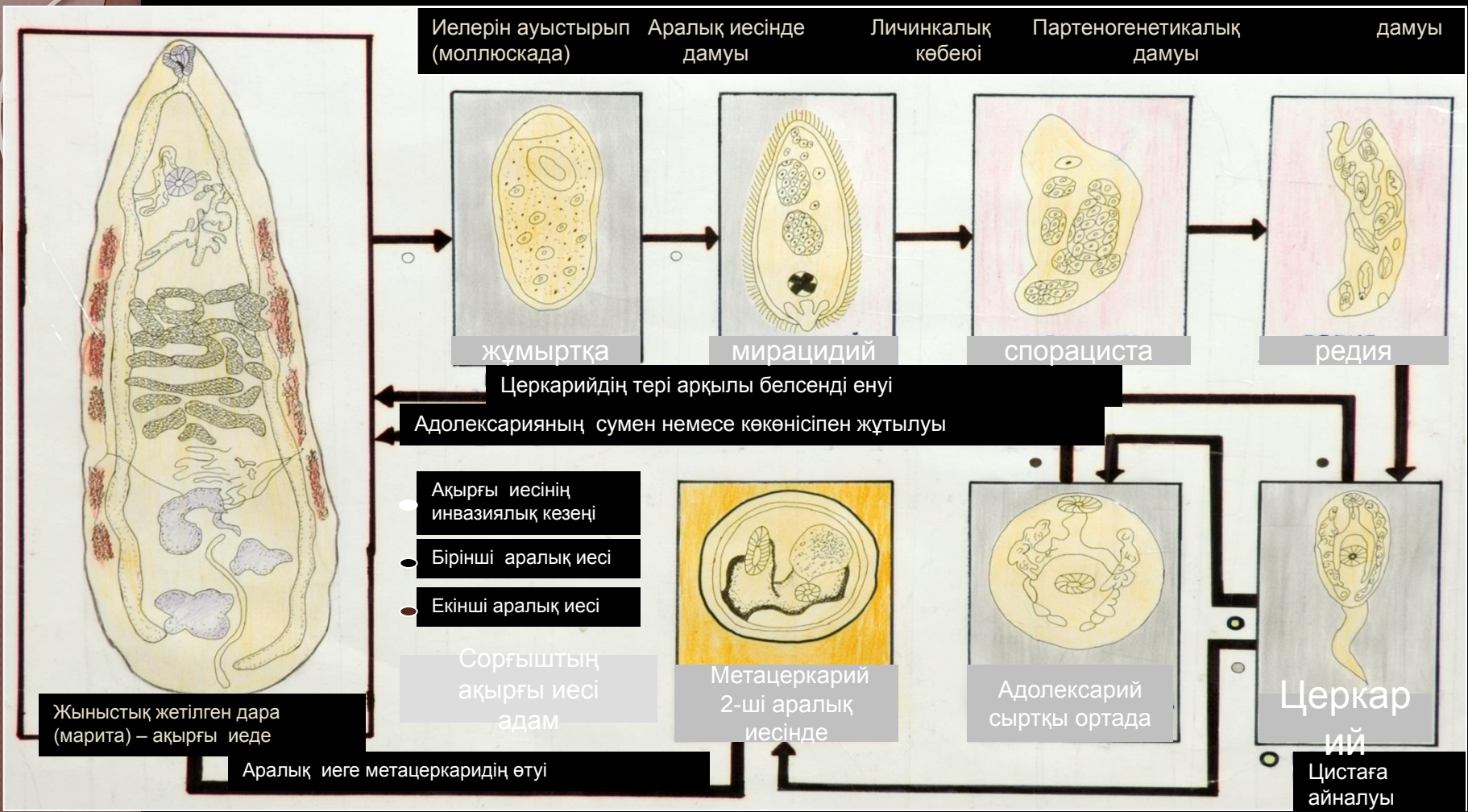
ПАРАЗИТ АДАМ ІШЕГІНДЕ ОРНАЛА-САДЫ

24-Сурет. Таспа құрттар:

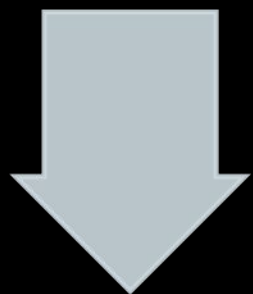
А. Шошқа цепені: 1-жатыры; 2-үш жапырақшалы жұмыртқасы; 3-меліс денешігі; 4-сары уызы; 5-қынабы; 6-тұқым жолы; 7-тұқымы; 8-экскреторлы каналы

Б- Сиыр цепені. Гермафродитті бунақ 1-жатыры; 2-екі жапырақшалы жұмыртқасы; 3-меліс денешігі; 4-сары уызы; 5-қынабы; 6-тұқым жолы; 7-тұқымы; 8-экскреторлы каналы а-қармақшалары; б-

15-сурет. Сорғыш құрттардың даму циклі (А.А. Слюсарев, 1987ж.)

Контагиоздық гельминтоздар:

Энтеробиоз
(нематодоз)

Гименолепидоз
(цестодоз)

Энтер обиоз

Анус аймағының қышуымен,
диспепсиялық бұзылыстармен,
созылмалы ағымда өз-өзін
қайталап жұқтырумен
ерекшеленетін антропоноздық,
контагиозды геогельминтоз.

Эпидемиологиялық алғышарттар:

Санитарлық-тұрмыстық жағдайда
гигиеналық ережелердің бұзылуы

Гигиеналық дағдының болмауы

Толық зарарсыздандырылмаған
тағамдық азық-түлікті пайдалану

Санитарлық ағарту және тәрбиелік
жұмыстың жетіспеушілігі

Беріліс факторлары:
су, іш киімдер мен төсек
орындар;
тағамдар;
жүзетін бассейндердегі,
пәтердегі ванна,
шешінетін бөлме және т.б

Беріліс жолдары:
Алиментарлық(тағамдық)
Тұрмыстық-қатынас
арқылы қоздырғыш ауызға
түседі
Ауа-шанды, егер шанды ауа
жұтқыншаққа түсіп
жұтылса

Сипаттамасы

**Инвазия
көзі:**
Үшкір ақ
құртпен
залалданған
адам

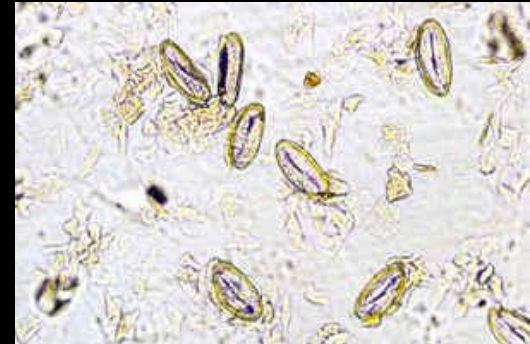
НЕМАТОДОЗ

Энтеробиоз – Enterobiasis, Охуриазис

Источник – больной человек

Яйца *Enterobius vermicularis*

Enterobius vermicularis: взрослая особь

Гимено лепидоз

дар

Қоздырғыштары цестоздар класына жататын, ауыз-нәжіс механизмі арқылы берілетін, көбінесе ішек-қарын жолының зақымдалуынан туындайтын диспепсиялық бұзылыстармен, жалпы уланулармен, аллергиялық реакциялар дамуымен және ұйқы бұзылуымен сипатталатын барлық жерде таралған ауру.

Эпидемиологиялық алғышарттар:

Гименолепидозбен ауырған және дені сау балалардың тығыз қарым-қатыныста болуы;

Балалардың гигиеналық дағдыларының болмауы(сақталмауы);

Тағам үшін дұрыс пісірілмеген нан және басқа да ұннан жасалған тағамдар пайдалану.

Беріліс факторы:

Гельминт жұмыртқасымен ластанған қол, түнгі горшоктар, есік тұтқасы, ойыншықтар, әжетхана отырғыштары, ас үй тұрмыстық заттары.

Беріліс жолдары:

Тұрмыстық жанасу.
Науқаспен тікелей жанасқанда немесе тұрмыстық заттар арқылы;

Тағам арқылы.

Сипаттамасы

Қауіп қатер тобы:

Балалар

Оңтүстік өңірлер тұрғындары(көбінесе)

Бала-бақша, балалар үйі қызметкерлері

Дұрыс термиялық өңделіп пісірілмеген ұннан, дәндерден жасаған тағамдарды пайдаланған адамдар

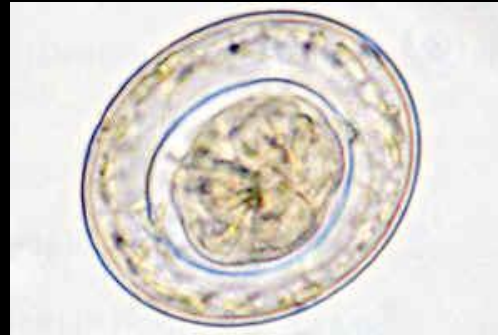
Цестодоз

Гименолепидоз

Нименолепис нана – карликовый цепень

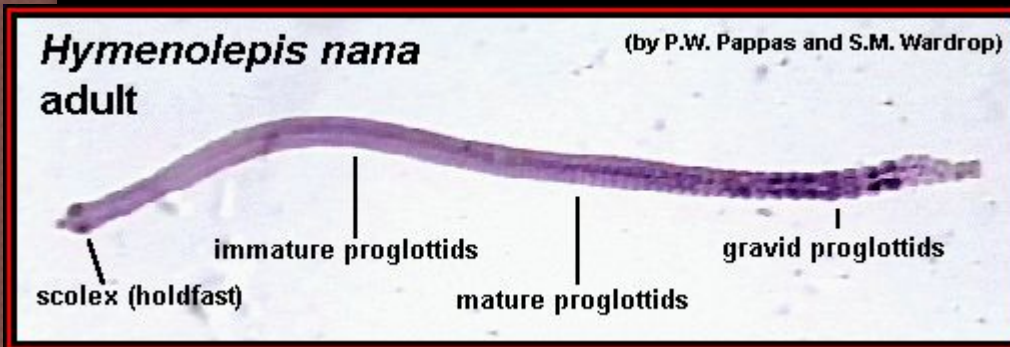
Сколекс *Hymenolepis nana* - сканирующий электронный микроскоп

Яйцо *Hymenolepis nana*

Яйцо *Hymenolepis diminuta*

Длина взрослой особи
15-30 мм

Назарларыңызға рахмет!

*Спасибо
за внимание!!!*

